Proxecto de innovación. Convocatoria 2017
Memoria Final

Título do proxecto	**Equipos de Medición para a Eficiencia Enerxética en Hardware Libre (EMEEHL)**
Coordinador/a	**José Ignacio Vila Alonso**
Centro educativo	IES Universidade Laboral - Culleredo
Proxecto de innovación premiado na RESOLUCIÓN do 9 de maio de 2017 da Dirección Xeral de Educación, Formación Profesional e Innovación Educativa pola que se resolven os premios para o desenvolvemento de proxectos de innovación tecnolóxica ou científica e proxectos de innovación didáctica no ámbito da Formación Profesional en centros públicos dependentes da Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria, onde se impartan ensinanzas de Formación Profesional, convocados na resolución 22 de decembro de 2016.	

Índice

1 Memoria xustificativa....3
1.1. Historia do proxecto. Xustificación....3
1.2. Relación de participantes....4
1.3. Actividades realizadas....6
1.4. Avaliación final. Indicadores....7
1.5. Conclusións. Valoración global do proxecto e previsións de futuro....8
1.6. Memoria de xustificación económica....9
2 Resultados do proxecto....10
2.1. Guías ou manuais de prácticas....11
2.2. Sitios web....11
2.3. Material audiovisual....11
2.4. Aplicacións software....11

IES Universidade Laboral - Culleredo
r/ Salvador Allende s/n
15670 Culleredo (A Coruña)
ies.universidade.laboral.coruna@edu.xunta.es

1 Memoria xustificativa

1.1. Historia do proxecto. Xustificación

Os equipos comerciais de medición de parámetros de eficiencia enerxética existentes no mercado teñen un alto prezo, por isto non sempre é posible a súa compra polos centros educativos. Os equipos de profesores do IES Universidade Laboral e do IES San Clemente pensaron que deseñando e construíndo uns equipos de medición en hardware libre, que ofreceran as mesmas posibilidades didácticas que os comerciais, permitiría que todos os centros educativos tiveran á súa disposición a construción sinxela duns equipos didácticos totalmente funcionais. Se proporcionarán os manuais de construción, instrucións de funcionamento e arquivos informáticos de instalacións, para construír uns equipos de medición que fan as mesas funcións didácticas que os equipos comerciais, pero a un custo moi inferior.

Con esta intención presentouse o proxecto EMEEHL, que finalmente foi premiado na resolución do 9 de maio de 2017 da Dirección Xeral de Educación, Formación Profesional e Innovación Educativa pola que se resolven os premios para o desenvolvemento de proxectos de innovación tecnolóxica ou científica e proxectos de innovación didáctica no ámbito da Formación Profesional en centros públicos dependentes da Consellería de Cultura, Educación e Ordenación Universitaria, onde se impartan ensinanzas de Formación Profesional, convocados na resolución 22 de decembro de 2016.

Concretamente deseñáronse e construíronse dous tipos equipos de medición baseados na placa Raspberry Pi capaces de medir os seguintes parámetros de eficiencia enerxética:

- Equipo de medición portátil da Transmitancia térmica (a transmitancia térmica mide o ben ou mal que está illada termicamente unha parede).
- Equipo de medición en continuo dos parámetros de confort e eficiencia enerxética de aulas (temperatura, humidade, calidade do aire, luminosidade e ruído).

Chámase hardware libre ou hardware de código aberto a aqueles dispositivos de hardware con especificacións e diagramas esquemáticos de acceso público. Os equipos de hardware libre teñen prezos moi inferiores aos equipos comerciais, e sobre todo poden ser modificados e adaptados ás necesidades de cada quen.

Dentro do hardware libre, unha plataforma moi empregada en educación é Raspberry Pi, que consiste nunha placa computadora de baixo custo desenvolvida no Reino Unido pola Fundación Raspberry Pi, co obxectivo de estimular a ensinanza de ciencias da computación nas escolas.

IES Universidade Laboral - Culleredo
r/ Salvador Allende s/n
15670 Culleredo (A Coruña)
ies.universidade.laboral.coruna@edu.xunta.es

A esta placa pódese engadir unha gran diversidade de sensores. O sistema operativo é software libre e pode ser modificado ou desenvolver aplicacións novas para os usos que se requiran.

1.2. Relación de participantes

Centro coordinador

Centro coordinador: IES Universidade Laboral			Código de centro: 15005749F
Coordinador do proxecto			
Nome	Apelidos	Enderezo electrónico	Especialidade
José Ignacio	Vila Alonso	jivila@edu.xunta.es	Organización e proxectos de sistemas enerxéticos
Profesorado participante			
Nome	Apelidos	Enderezo electrónico	Especialidade
Víctor Manuel	Álvarez Pérez	victorm.alvarez@edu.xunta.es	Organización e proxectos de sistemas enerxéticos

IES Universidade Laboral - Culleredo
r/ Salvador Allende s/n
15670 Culleredo (A Coruña)
ies.universidade.laboral.coruna@edu.xunta.es

Centros participantes

Centro participante: IES San Clemente			Código de centro: 15021482
Profesorado participante			
Nome	Apelidos	Enderezo electrónico	Especialidade
Manuel	Vieites Rodríguez	vieites@edu.xunta.es	Sistemas e Aplicacións Informáticas
Rafael	Veiga Cid	rafael@edu.xunta.es	Informática

IES Universidade Laboral - Culleredo
r/ Salvador Allende s/n
15670 Culleredo (A Coruña)
ies.universidade.laboral.coruna@edu.xunta.es

1.3. Actividades realizadas

A continuación descríbense as actividades realizadas por cada un dos centros participantes.

Centro coordinador. Actividades realizadas

Ademais da propia coordinación do proxecto, o IES Universidade Laboral deseñou e construíu o equipo de medición portátil da transmitancia térmica. Este equipo, baseado en Raspberry Pi serve a medir o illamento térmico de cerramentos (paredes). Este parámetro é de gran importancia no estudo da eficiencia enerxética de edificacións.

Para isto probáronse diversos modelos sensores de temperatura ambiente e temperatura superficial dun cerramento. Uns dos sensores de temperatura ten que ser instalado ao exterior do cerramento e no interior instálanse un sensor de temperatura ambiente e outro de temperatura superficial do cerramento.

Deseñouse o sistema de comunicación inalámbrico entre os sensores de temperatura e o equipo de medición que irá instalado dentro do edificio.

Programouse o equipo de medición para o tratamento e visualización dos parámetros de transmitancia.

Configurouse unha tablet para recibir a información por vía inalámbrica dos resultados das medicións e presentar de forma gráfica e numérica o valor da transmitancia e os valores das temperaturas. Inicialmente estaba proxectado utilizar unha pantalla LCD para presentar os resultados, pero despois de investigar varias opcións, vimos que era máis económico e flexible utilizar unha tablet con sistema operativo Android.

Colaborouse no deseño e fabricación en 3D das caixas do equipo de medición.

Participouse nas actividades de formación propostas no proxecto.

Centro participante. Actividades realizadas

O IES San Clemente deseñou e construíu o equipo de medición en continuo dos parámetros de confort e eficiencia enerxética de aulas. Con este equipo pódense monitorizar os parámetros de confort tales como temperatura, humidade, nivel sonoro, monóxido de carbono, etc, dun espazo calquera, por exemplo un aula, e ver eses parámetros en tempo real nunha páxina web. Pódense rexistrar os parámetros durante un tempo determinado e establecer alertar ao chegaren a certos límites.

Probáronse multitude de sensores ata atopar os máis axeitados para o uso previsto.

IES Universidade Laboral - Culleredo
r/ Salvador Allende s/n
15670 Culleredo (A Coruña)
ies.universidade.laboral.coruna@edu.xunta.es

Deseñouse o sistema de comunicación entre os sensores e o equipo de medición (Raspberry Pi) e o sistema de visualización de datos.

Programouse o equipo de medición.

Programouse a páxina web para mostrar a información do equipo de medición e elaborar as alertas.

Colaborouse no deseño e fabricación 3D das caixas do equipo de medición.

1.4. Avaliación final. Indicadores

Centro coordinador. Plan de avaliación. Indicadores

Seguindo o proxecto de solicitude, avaliouse o proxecto segundo os seguintes indicadores:

- Tanto por cento de desviación das medicións respecto ao un equipo comercial.

Fixéronse medidas en paralelo dos equipos construídos e dun equipo comercial (marca Testo) para verificar a validez das medidas. As diferenzas non superan o 10% da medida, polo que o seu uso didáctico considérase válido.

- Grao de consecución dos obxectivos do proxecto en número e tipo de equipos fabricados.

Fabricáronse dous equipos completos do medidor de transmitancia, polo que acadouse completamente este obxectivo.

- Grao de consecución dos obxectivos do proxecto en número de variables medidas.

O equipo mide as temperaturas ambiente internar e externa e máis a temperatura superficial do cerramento mediante tres sondas. En total 5 parámetros, polo que se considera totalmente acadado o obxectivo

- Alcance dos obxectivos concorde coa temporalización programada.

Terminouse o proxecto antes das datas programadas, polo que considérase acadado o obxectivo. Estanse a actualizar os manuais de uso.

Centro participante. Plan de avaliación. Indicadores.

Seguindo o proxecto de solicitude, avaliouse o proxecto segundo os seguintes indicadores:

- Tanto por cento de desviación das medicións respecto ao un equipo comercial.

Fixéronse medidas en paralelo dos equipos construídos e de sensores de temperatura estándar para verificar a validez das medidas. As diferenzas non superan o 10% da medida, polo que o

IES Universidade Laboral - Culleredo
r/ Salvador Allende s/n
15670 Culleredo (A Coruña)
ies.universidade.laboral.coruna@edu.xunta.es

seu uso didáctico considérase válido. Do resto das variables medidas non se teñen equipos para facer comparativas, pero os resultados das medicións son numericamente coherentes.

- Grao de consecución dos obxectivos do proxecto en número e tipo de equipos fabricados.

Fabricáronse dous equipos completos do medidor de transmitancia, polo que acadouse completamente este obxectivo.

- Grao de consecución dos obxectivos do proxecto en número de variables medidas.

Na solicitude do proxecto planeouse a medición de 5 parámetros: temperatura, humidade, calidade do aire, son e luminosidade. Actualmente os equipos fabricados están a medir 8 parámetros, polo que superáronse as expectativas: temperatura, humidade, dióxido de carbono, compostos orgánicos volátiles, presión atmosférica, intensidade sonora e calidade do aire.

- Alcance dos obxectivos concorde coa temporalización programada.

Terminouse o proxecto antes das datas programadas, polo que considérase acadado o obxectivo. Estanse a actualizar os manuais de uso.

1.5. Conclusións. Valoración global do proxecto e previsións de futuro

Acadáronse os resultados previstos na solicitude do proxecto, e consideramos que no só iso, se non que ademais estableceuse unha relación produtiva estre os equipos de profesores dos dous centros educativos, que levou a presentar outro proxecto conxunto á nova edición de premios a proxectos de innovación na formación profesional, na edición do curso escolar 2017-18.

Tamén pensamos que este proxecto pode ampliarse noutras aplicacións diferentes da eficiencia enerxética. Estivemos presentes na II Feira da enerxía de Galicia no stand da Consellería de educación, e varias empresas do sector enerxético mostraron o seu interese polos equipos. No transcurso do traballo cambiamos o nome do proxecto a “Sensoralia” e pretendemos amplialo a aqueles sectores onde vexamos que existe unha demanda de recollida de datos compatible coa plataforma Raspberry Pi.

Polo que respecta á integración do proxecto no sistema educativo, a proposta enmárcase dentro dos seguintes ciclos formativos, nos que será útil o equipamento proposto:

Familia profesional de Enerxía e Auga

- Ciclo Superior de Eficiencia enerxética e enerxía solar térmica
- Ciclo Superior de Enerxías renovables

Familia profesional de Instalación e mantemento

- Ciclo Superior de de Desenvolvemento de proxectos de instalacións térmicas e de fluídos
- Ciclo Superior de de Mantementos de instalacións térmicas e de fluídos
- Ciclo Medio de Instalacións frigoríficas e de climatización
- Ciclo Medio de Instalacións de produción de calor

Familia profesional de Informática

- Ciclo Medio de Sistemas Microinformáticos e Redes
- Ciclo Superior de Administración de Sistemas Informáticos en Rede
- Ciclo Superior Desenvolvemento de Aplicacións Multiplataforma
- Ciclo Superior de Desenvolvemento de Aplicacións Web

En todos os curriculums dos ciclos formativos mencionados das familias profesionais de Enerxía e auga e de Instalación e mantemento, inclúese a medición de parámetros de eficiencia enerxética, como son transmitancia térmica, luminosidade ou salto térmico.

Nos ciclos da familia de Informática inclúense as capacidades necesarias para desenvolver a programación dos equipos de medición e a presentación dos parámetros medidos.

Os resultados deste proxecto tamén se poderán empregar en bacharelato tecnolóxico, na materia de robótica.

1.6. Memoria de xustificación económica

Gastos xerais do proxecto (a presentar polo centro coordinador)

Neste enlace atópase a folla de cálculo de xustificación de gastos do centro coordinador, IES Universidade Laboral.

Xustificación de gastos individuais de cada centro (unha por cada centro participante)

Neste enlace atópase a folla de cálculo de xustificación de gastos do centro participante, IES San Clemente.

IES Universidade Laboral - Culleredo
r/ Salvador Allende s/n
15670 Culleredo (A Coruña)
ies.universidade.laboral.coruna@edu.xunta.es

2 Resultados do proxecto

Os resultados tras o desenvolvemento deste proxecto foron dous tipos de equipos de medición:

- Equipo didáctico de medición portátil da transmitancia térmica. Formado por:
  - Placa Raspberry Pi.
  - Tablet para mostrar os resultados.
  - Caixa para conter o conxunto impresa en 3D.
  - Sondas de temperatura ambiente e sondas de temperatura superficial.
  - Software de configuración e arquivos de impresión 3D da caixa.

O equipo é capaz de medir a transmitancia térmica dun cerramento, e presentar os resultados nunha tablet co sistema operativo Android.

- Equipo de medición en continuo dos parámetros de confort e de eficiencia enerxética de estancias. Formado por:
  - Placa Raspberry Pi.
  - Caixa para conter o conxunto impresa en 3D.
  - Sondas de temperatura, humidade, dióxido de carbono, compostos orgánicos volátiles, presión atmosférica, intensidade sonora e calidade do aire.
  - Software de configuración, software de representación de medición en entorno web.

Estes equipos se situarán nas estancias de forma fixa durante o tempo que se queiran medir as variables de confort.

Os equipos comunícanse cunha web onde se representan as variables da estancia en forma gráfica e se poderán obter os datos para o estudio da eficiencia enerxética na aula.

Estes equipos poderán ser fabricados por calquera centro educativo a un baixo custe.

Ademais destes equipos didácticos de medición, do presente proxecto obtivéronse tamén estes resultados finais en forma de material didáctico:

- Manuais de uso e fabricación dos equipos de medición.
- Formación do profesorado na fabricación e utilización dos equipos de medición.

Toda a documentación está dispoñible vía web de libre acceso. A continuación indícanse os enlaces.

IES Universidade Laboral - Culleredo
r/ Salvador Allende s/n
15670 Culleredo (A Coruña)
ies.universidade.laboral.coruna@edu.xunta.es

2.1. Guías ou manuais de prácticas

Neste enlace atópase a wiki do proxecto, onde pódese acceder a unha introdución descritiva, unha guía de instalación, cos enlaces aos programas de descarga, e un manual de configuración.

Accedendo a esta páxina e seguindo as instrucións, é posible replicar totalmente o proxecto.

2.2. Sitios web

Neste sitio web atópase, ademais dunha breve descrición do proxecto, a visualización dos parámetros medidos en tempo real.

Na parte superior selecciónase a estación que se quere mostrar.

No apartado “Gráficos” accédese ao modo de visualización da información, podéndose elixir entre modo de “Indicadores”, “De línea” ou “Panel”.

O modo “De línea” é especialmente interesante para estudar a evolución dos parámetros no tempo.

Tamén existe un modo “Kiosco” para poder ver en pantalla completa todas as variables medidas alternando entre os modos de visualización posibles.

2.3. Material audiovisual

Neste enlace atópase o enlace ao vídeo presentación do proxecto, no canal de youtube do IES Universidade Laboral.

2.4. Aplicacións software

Nestes enlaces atópanse para a súa descarga os programas necesarios para elaborar o proxecto:

- Neste enlace están os programas para configurar o medidor de transmitancia.
- Neste enlace está a imaxe da tarxeta SD do medidor de transmitancia.
- Neste enlace están os modelos 3D para imprimir as caixas dos equipos.

Dende a wiki do proxecto, están todos os enlaces anteriores para poder reproducir completamente os dous equipos deseñados.